

Den islamiska huvudduken

En introduktion till teologin och diskursen.

Sammanställt av Abd al-Wâhid Yahya

Innehåll:

Inledning

Del 1 – Grundläggande källor till religionen islam.

Koranen

Profeten Muhammeds föredöme (*sunnah*)

Tolkning av Koranen och islam

Rättskolor (*madhâhib*)

Del 2 – Huvudduken

Centrala verser ur Koranen

Hidjâb: Den praktiska tillämpningen

När skall man börja bära huvudduk

Villkor för *hidjâb*

Del 3 – Myten om att huvudduken inte har något stöd i Koranen.

Summering, slutsatser och avslutning

Appendix

Appendix 1 – är det bara kvinnornas ansvar att inte dra till sig mäns uppmärksamhet?

Appendix 2 – Manlig klädsel

Källor

Inledning

I Guds den Barmhärtiges den Nåderikes namn. Prisad vare Gud och må Hans frid och välsignelser vara över Hans siste profet och sändebud, Muhammed.

Jag vittnar om att det inte finns någon gudom förutom Gud och att Muhammed är Hans sändebud och profet.

Under hösten 2003 antog Frankrike en lag som förbjuder skolelever från att bära judisk kippa, kristna kors och islamiska huvuddukar i skolan. Detta har intensifierat debatten runt om i Europa. I synnerhet har den islamiska huvudduken diskuterats. Bland annat av denna anledning är en saklig och neutral inomteologisk framställning av teologin och diskursen kring den islamiska huvudduken extra viktig att ta fram.

Föreliggande arbete vänder sig både till muslimer, i olika grad av tro och praktik, och till en intresserad allmänhet. Därför har också ett språk som balanserar mellan det mer vetenskapliga framställningssättet och det rent teologiska eftersträvats¹. De teologiska bruk som läsaren kommer att lägga märke till är bland annat exklamationen ”över honom vare frid” som nämns efter profetens namn. En yttring grundad i respekt och kärlek till profeten och som de fromma använder i sitt dagliga tal och i sina skrifter. Arabiska ord och islamiska termer läggs i kursiv, inom parantes efter det svenska ord med vilket det översatts. Att det tas med är för att orientera den mer insatte läsaren om vilket som berörs i texten.

Syftet med texten är att introducera dess målgrupp till några av de grundläggande teologiska dragen i den islamiska religionen och diskutera något av teologin kring den islamiska huvudduken.

Samtidigt, i ljuset av den intensifierade samhällsdebatten om huvudduken, är föreliggande arbete också ett försvar av den grundlagsstadgade religionsfriheten som medger att muslimska kvinnor får lov till att göra det egna valet att bära huvudduk utan att diskrimineras och utestängas från samhället.

Koranverserna i arbetet är tagna – om inget annat anges – från Muhammed Knut Bernströms tolkning av Koranen. Denna är den till dags dato enda översättning som gjorts till svenska av en muslim. Denna är försedd med omfattande noter och kommentarer extraherade ur den klassiska koranexegesen. Dessa saker gör att den skiljer ut sig i användbarhet och tillförlitlighet bland de svenska Koranöversättningarna.

Texten indelas på följande sätt:

Del 1 *Grundläggande källor till islam*

Denna del avser att förklara de grundläggande källorna till religionen islam. Dessa står att finna i Koranen och i profetens tradition och föredöme (*sunnah*). I kapitlet diskuteras också de fyra rättsskolorna. Något kommer också att sägas om vad som inte är källor till religionen.

¹ Med detta menar jag dock inte att det vetenskapliga och det teologiska står i motsats förhållande. Tvärtom är teologin snarare en av alla de stora vetenskaperna och de kan på många sätt komplettera varandra snarare än konkurrera ut varandra.

- Del 2 Huvudduken i Koranen och profetens föredöme (*sunnah*).
En diskussion kommer att göras utifrån de relevanta Koranverserna och profettraktionerna (*ahadīth*, sing. *hadīth*). Dessa kommer att beröra innebörderna i nyckelorden *khimâr*, *hidjâb* och *Djilbâb* som alla betecknar, eller används för att beteckna den islamiska huvudduken.
Även rättsskolornas syn på huvudduken kommer kort att diskuteras.
- Del 3 Myten om att huvudduken inte har något stöd i Koranen. En av de ”sanningar” som framförs i samhällsdebatten av huvuddukens motståndare är att huvudduken inte skulle ha någon grund i Koranen. Denna myt, vilket det i praktiken är, kommenteras och diskuteras.

Del 1 – Grundläggande källor till religionen islam.

Religionen islam bygger i grund och botten på två källor. Dessa är Koranen och profeten Muhammeds tradition (*sunnah*).

Koranen

Denna skrift – här råder inget tvivel – är en vägledning för dem som fruktar Gud och ständigt har Honom för ögonen [Koranen, al-Baqarah 2:2]

Detta är en välsignad Skrift som Vi har uppenbarat för dig, [Muhammad]. Människorna bör tänka över dess budskap och lägga dem på minnet, om de har förstånd. [Koranen, Såd 38:29]

Koranen är enligt islamisk teologi den sista av Guds uppenbarelser. Efter denna kommer det inte någon mer uppenbarelse.

Koranens innehåll, vilket av muslimer anses vara Guds rena och oförfalskade ord, förmedlades i en serie av uppenbarelser mellan år 610 och 632 e. kr. och varje kapitel (*surah*) behandlar en rad olika ämnen. Här återfinns berättelser ur de gamla profeternas liv och verksamhet. Några av dessa som nämns känns också igen från Bibelns texter, som t ex Abraham, Noa eller Jesus vilken omtalas i hela elva av Koranens kapitel. Dessa återgivningarna belyser moraliska och metafysiska principer i berättelserna om dem. Vi finner betraktelser över Guds enhet (*Tawhîd*), allmakt, barmhärtighet och vishet och vi får ta del av liknelser oftast syftande till och avrundade med uppmaningar till eftertanke, reflektion och fördjupad Gudsfruktan. [Bernström, 1998:xiii-xiv]

Andra Koranställen ger etiska, moraliska och andliga principer för den enskilde individen såväl som för samhället i stort. Utrymme ges också för formulerandet av rent juridiska regler av straffrättslig karaktär.

Detta rika innehåll med sitt breda spektrum föranledde den egyptiske teologen Muhammad al-Ghazâlî (d. 1996) att på sin ålders höst anmärka:

Jag började lära mig Koranen under min tidiga barndom och vid tio års ålder hade jag helt och hållet memorerat den. ... Men när jag läser Koranen idag när jag är i åttioårsåldern finner jag att jag ännu bara förstått en bråkdel av dess mening. [Ghazâlî, 2000:x]

Profeten Muhammeds tradition (*sunnah*)

Och han talar inte av egen drift – nej [det är] uppenbarelsens ord. [Koranen, an-Nadjm 53:3-4]

Troende! Svara när Gud och [Hans] sändebud kallar er till det som skall förnya ert liv! [Koranen, al-Anfâl 8:24]

Profeten – över honom vare frid – var enligt islamisk teologi den siste av Guds profeter. Efter honom kommer det alltså inte att framträda några fler profeter. Det är genom honom som Koranen har uppenbarats för mänskligheten.

Men enbart förmedlandet av uppenbarelsen täcker inte alla av profetens plikter. Det åligger honom också att förklara syftet med Koranens läror och ge dem en synlig form så att människan vid sidan om Guds påbud kan se hur de omsätts till praktiken och den yttre form de bör utkristallisera sig i.

Koranen och Muhammed – över honom vare frid – är utan tvivel två separata entiteter men de är båda så tätt knutna till varandra att man inte ens kan föreställa sig dem som åtskilda.

Källor till tolkning av Koranen och islam.

Det är naturligt att även dessa två källor – Koranen och profetens tradition - är de viktigaste källor man går till i tolkningen och förståelsen av Koranen. Den första källan är Koranen själv, eftersom en vers kan förklara en annan eller en passage kan förklara en annan passage och så vidare.

Den andra källan till tolkning och förståelse av Koranen är profeten Muhammeds föredöme (*sunnah*). Då man uttömt möjligheterna till tolkning genom Koranen vänder man sig till profetens föredöme. Denna kallas, med en teologisk term för *sunnah* och består av berättelser om vad profeten sagt, gjort, tillåtit, förbjudit och medgivit. Dessa berättelser kallas individuellt för *hadith* och utgör tillsammans profetens föredöme (*sunnah*).

Utöver detta vänder man sig till profetens följeslagare, vilka levde med profeten och lärde sig religionen direkt från honom. Vidare undersöker man språket. Med hjälp av ordens betydelser på ett koranställe kan man vidare förstå andra verser och passager.

Efter Koranen och profetens föredöme (*sunnah*) finns ytterligare två källor till islam. Dessa, som är sekundära till sin natur, är *al-idjmâ'* dvs de lärdes samstämmighet eller konsensus och *al-qiyâs* dvs analogislut.

Rättskolor (*madhâhib*)

Inom den sunnitiska huvudfåran av islam finns det fyra rättskolor, dvs tolkningsskolor för i huvudsak jurisprudence (*fiqh*). Dessa tar sina namn efter de teologer vars arbete de bygger på. Dessa var imamerna Abû Hanîfah (d.767), Mâlik (d. 796), Shâfi'î (d.820) och Ahmad Ibn Hanbal (d. 855).

Om man studerar skolornas jurisprudence kommer man inte att finna några skillnader i åsikter kring islams grundläggande principer. De skillnader man kan finna dem emellan kretsar kring teologins mindre grenar (*furû'ât*) snarare än de grundläggande principerna (*usûl*) i tron. Imamerna förlitade sig på Koranen och på profetens föredöme (*sunnah*) och profetens följeslagare (*sahâbah*) i synnerhet då deras åsikter varit samstämmiga, som huvudkällor till den islamiska lagen, och med Imam Shâfi'îs arbete utkristalliserade sig de sekundära källorna *idjmâ'* och *Qiyâs*.
[Doi 1997:85-86]

Del 2 Huvudduken Centrala verser i Koranen.

För att förstå vad huvudduken är, vilka grunder den har och vad den är till för går man till Koranen och till profetens föredöme (*sunnah*) och man tar del av kommentarerna kring dessa och de lärdes förståelse av dem.

I Koranen står det att läsa:

Säg till de troende männen att de bör sänka blicken och lägga band på sin sinnlighet; det leder till större renhet i deras liv. Gud är underrättad om vad de gör.

Och säg till de troende kvinnorna att de bör sänka blicken och lägga band på sin sinnlighet och inte visa mer av sina behag än vad som anständigtvis kan var synligt; låt dem därför fästa slöjan (*khimâr*) så att den täcker barmen ... [Koranen an-Nûr 24:30-31]

Det är denna vers, nummer 31 i Koranens tjugofjärde kapitel, som kan sägas ligga till grund för bärandet av den islamiska huvudduken. När man diskuterar denna vers mer ingående lyfter man fram substantivet *khimâr* som i versen ovan översatts som ”slöja”. Muhammed Knut Bernström diskuterar detta i en fotnot till versen i sin tolkning av Koranen:

”Substantivet *khimâr* (plur. *khumur*) betecknar slöjan (el. huvudduken) som de arabiska kvinnorna före och efter islams inträde i historien hade för vana att fästa över håret. Enligt flertalet klassiska kommentatorer bars denna slöja mer eller mindre som prydnad, löst hängande ned på ryggen och eftersom kvinnodräkten enligt det då rådande modet omfattade ett framtill djupt urringat liv, lämnades bysten delvis bar. Kvinnorna uppmanas här därför att dölja den med hjälp av en *khimâr*. [Bernström 1998:511]

En av de klassiska kommentatorerna som Bernström hänvisar till är Ibn Kathîr (d. 1373). Denna förklarar att ordet *khimâr* betecknar någonting som täcker och som används för att täcka huvudet. Att fästa huvudduken innebär att dra den runt sig och knyta den säkert. Detta skall göras, menar han, över hals och bröstorg så att ingenting kan ses av dem. Ibn Kathîr citerar även profetens hustru 'Â'isha som sade:

Må Guds nåd vara över kvinnorna hos de tidiga emigranterna. Då Gud uppenbarade versen: ”låt dem därför fästa slöjan så att den täcker barmen” rev de sina livstycken och klädde sig i dem. [Fath al-Bâri, cit. Ibn Kathîr 2000:69-70a]

Andra koranställen där kvinnans klädsel nämns är i kapitlet *an-Nûr* (24), vers 60. Denna talar om att det inte är klandervärt att äldre kvinnor – som inte längre hoppas på giftermål – lättar på sin klädsel. I kapitlet *al-Ahzâb* riktas uppmaningen till profetens hustrur och döttrar och till de troende kvinnorna i allmänhet:

Profet! Säg till dina hustrur och dina döttrar – och till [alla] troende kvinnor – att de [utanför hemmet] noga

sveper om sig sina ytterplagg (*jilbâb*); på så sätt blir de lättare igenkända [som anständiga kvinnor] och undgår att bli ofredade. Gud är ständigt förlåtande, barmhärtig.
[Koranen, al-Ahzâb, 33:59]

Bakgrunden till detta påbud om att svepa om sig sina ytterplagg förklaras med att vissa människor hade börjat antasta troende kvinnor då de gick ut. Förövarnas försvar var oftast att de misstagit kvinnorna för slavinnor eller prostituerade. Ibn Kathîr diskuterar versen och förklarar att *jilbâb*, det ord som ovan översatt med *ytterplagg*, är ett plagg som bärs över *khimâr*. Han menar att uppmaningen till kvinnorna att svepa om sig sina ytterplagg är för att de till utseendet skulle skilja sig från de ickemuslimska kvinnorna så att de skulle lämnas i fred. Det skulle synas att de var fria kvinnor och inte slavinnor eller ickemuslimska kvinnor. [Ibn Kathîr 2000:45b]

Abdullah Yusuf Ali (d. 1953) diskuterar verserna ovan i sin engelska översättning av Koranen. Regeln om anständighet gäller män såväl som kvinnor. En mans blickar åt en kvinna (eller till och med åt en annan man) är ett brott mot ett förfinat uppförande. Ordet *Zinat*, som hos Bernström översatts med ”*behag*” eller som hos Ali översätts ”*Beauty and ornaments*” menar Ali betyder både naturlig skönhet och artificiella ornament. Båda dessa omfattas av versen men, menar han, det är den förra kategorin i första hand som åsyftas. Kvinnan ombeds att dölja sin figur men bland annat följande grupper av människor är undantagna från detta: 1) hennes make; 2) hennes nära släktingar; 3) män som är fria från sexuella begär och som ofta besöker husen; och 4) bebisar och små barn innan de hunnit få någon uppfattning om det sexuella.

Ali avslutar sin diskussion om anständighet i klädseln med att förklara att medan läsarna görs uppmärksamma på alla dessa detaljer för renhet och goda former av privatliv påminns de också klart och tydligt om att det huvudsakliga målet är deras andliga välgång. Alla deras korta liv här på jorden är på prov och de måste låta sina individuella, husliga och sociala liv bidra till deras ’helighet’ så att de kan nå den verkliga framgången och lyckan vilka ju är målen för all andlig strävan. [Ali 1410:1012-1013]

Den sista versen som skall tas upp här berör inte direkt kvinnans klädsel, men är ändå viktig då den använder ordet *hidjâb* som ofta används för att beteckna bland annat huvudduken.

Troende! Gå inte in i profetens hus annat än om i inbjudits ... När ni behöver vända er till [profetens hustrur] för att be om något, tala då till dem från andra sidan av ett förhänge (*hidjâb*); detta är bästa sättet för er och för dem att bevara hjärtats renhet... [Koranen, al-Ahzâb 33:53]

Ordet *hidjâb* betecknar något som döljer, avskärmar eller skyddar den ene från den andre och kan allt efter sammanhanget översättas med ”skrank”, ”skiljevägg”, ”förhänge”, ”slöja” mm i dessa ords konkreta såväl som abstrakta innebörder. [Bernström 1998:617]

Betecknande för termens praktiska användning i samband med den muslimska kvinnans klädsel är att den används på flera sätt. *Hidjâb* kan t ex förstås som huvudduk eller som islamiska kläder i allmänhet utan att det specificeras vad som skall täckas eller synas. *Hidjâb* kan också beteckna en lång överrock buren

tillsammans med huvudduken. Skillnaderna i begreppets innebörd kan bland annat bero på regionala eller kulturella olikheter i terminologi. [Roald 2001:262-263] Ordet används alltså för flera kvinnliga islamiska klädesplagg och även för kvinnans kläder till sin helhet i en islamisk kontext. Således har man t ex i den engelska översättningen av teologen Ibn Kathîrs Korankommentar valt att lägga överskriften: ”*The Command of Hijâb*” [Ibn Kathîr 2000:45b] till stycket där Koranen 33:59 (se ovan) diskuteras. Det är också på det viset denna texts författare använder ordet *hidjâb* i diskussionen nedan.

Den praktiska tillämpningen

När skall man börja bära huvudduk

Man kan inte anses vara ansvarig² innan man har nått puberteten. Innan puberteten är varken pojkar eller flickor ansvariga, då profeten – över honom vare frid – sade:

Pennan är lyft från tre: från barnet innan det nått puberteten, från den som sover tills denne vaknar och från den som har förlorat förståndet till denne har tillfrisknat. (Abû Dâwud)

Utifrån detta måste en flicka täcka sig, bära *hidjâb*, då hon når puberteten. Hon är då också, precis som pojkarna, förpliktigad att utföra alla de religiösa plikterna där bland andra de dagliga bönerna, fastan under månaden Ramadan och vällfärden ingår. Men föräldrarna eller förmyndarna måste också redan innan dess uppfostra och vänja barnet vid att utföra de religiösa plikterna, så att de får växa upp med en levande religiositet i hemmet och att det inte blir för svårt för dem att hålla fast vid dem efter att ha nått puberteten. [Al-Munajjid, Q&A #20475]

Vilka villkor skall uppfyllas för att det skall räknas som en korrekt klädsel

Awrah är den teologiska termen för de områden av kroppen som skall täckas på män och kvinnor och som de inte får visa. Kvinnans *awrah* är inför sina nära släktingar vilka hon inte får lov till att gifta sig med och muslimska kvinnor området mellan naveln och knäna. I de shafi‘itiska och hanbalitiska skolorna menar man dock att kvinnan inför de nära släktingar hon inte kan gifta sig med måste täcka hela kroppen utom huvud och armar.

De fyra skolorna är överens om hur kvinnan skall täcka sig i närvaro av främlingar, dvs de män som hon får lov till att gifta sig med och menar, med utgångspunkt från koranversen 24:31 som diskuterats ovan att det är obligatoriskt för henne att täcka hela kroppen förutom ansiktet och händerna (upp till och med handlederna) [Bakhtiar 1996:70; 71]

Det finns ett antal villkor som bör uppfyllas för att klädseln skall anses vara korrekt. Dessa är bland andra:

² Dvs ansvarig med sina handlingar inför Gud. Och, som vi skall se, ligger det heller inte över denna ett ansvar att utföra de religiösa plikterna.

Den skall täcka hela kroppen, som beskrivits ovan. Den bör inte vara en utsmyckning i sig. Klädseln skall med andra ord inte dra oönskad uppmärksamhet till sig, vilket ju är en av bibetydelseerna i versen 24:31.

Kläderna skall heller inte vara transparanta. De bör vara löst sittande och inte smita åt så att de visar kroppens former eller parfymade. De bör inte likna männens kläder eller de icketroendes kläder. [Nâsir ud-Dîn al-Albâni, *Hidjâb al-mar'ah al-muslimah*, sid 64 ff, Cit al-Munajjid Q&A #6991]

Dessa regler kommer huvudsakligen ur tanken att kläderna inte skall vara orsak till frestelser. Heltäckande kläder som varken är onödigt utsmyckade eller genomskinliga och som inte parfymats eller sitter åtsmitande drar inte till sig oönskad uppmärksamhet.

Del 3 – Myten om att huvudduken inte har något stöd i Koranen.

Den som aktivt följer mediedebatten kring den islamiska huvudduken har utan tvivel stött på påståenden om att huvudduken inte har något stöd i Koranen. Till exempel skriver Sydsvenskans ledarskribent att det ...

... i motsats till vad fundamentalisterna hävdar, varken i Koranen eller i hadith (rättstexterna)³ finns något som entydigt tvingar muslimska kvinnor att bära huvudduk. Påbudet är resultatet av en omstridd tolkning ...

I DN debatt 4/1 2004 görs bland annat följande påstående:

Hos samtliga [korantolkningar, min anm.] överensstämmer de "sure" (kapitel) i Koranen vilka tar upp kvinnans roll: kapitel 33, 34 och 24. Där står inget annat än att kvinnan ska skylla sina smycken, eventuellt behag, och inte stoltsera med dem och att hon ska sänka blicken. Däremot står ingenting om inpackningen av hela kvinnan i slöja. Ordet slöja, hijab, konstaterar bland annat. Bassam Tibi, syrisk muslim, professor i Göttingen och världens främste expert på islamism, finns inte i Koranen.

I dessa två citat påstås följande saker om huvudduken: Det finns ingenting i Koranen och "rättstexterna" som entydigt påbjuder bärandet av huvudduk; tolkningen om "slöja" är omstridd, dvs det råder ingen samstämmighet kring den tolkningen. Ordet slöja, *hidjâb*, finns inte ens i Koranen. Men, låt oss först syna myten lite närmare...

* * *

Den generella islamiska diskussionen om huvudduken kretsar kring vad som menas med det koraniska påbudet om att täcka sig; skall man täcka bara håret eller skall man täcka även ansiktet och så vidare. Debatten har ändrat karaktär då en del muslimska feminister tagit plats i diskussionerna. Bland dessa märks bland annat den egyptiske läkaren och författaren Nawwal el-Sâdawi och den marockanska sociologen Fatima Mernissi vilka argumenterar mot bruket av huvudduk. El-Sâdawi menar bland annat att huvudduken skulle vara ett påbud enkom för profeten hustrur, medan Mernissi menar t ex i sin bok *Women and Islam: An Historical and Theological Enquiry*, utgiven 1987, att det inte finns något stöd i Koranen för att huvudduken skulle vara påbjuden i islam. [Roald Roald 2001:256]

Ett problem dock med Mernissis argumentering är att hon endast diskuterar termen *hidjâb*, som ju egentligen betyder "ett förhänge" och som av många lärde anses rikta sig till profetens hustrur. Hon bortser alltså - medvetet eller omedvetet - från det faktum att i den teologiska diskussionen är den centrala versen den där

³ Läsaren bör notera faktafelet. *Hadith* är som vi sett ovan knappast några rättstexter, utan termen som betecknar ett återgivande av det som profeten Muhammed – över honom vare frid – sagt, gjort, förbjudit eller medgett. Det är anmärkningsvärt att någon som avser att debattera den islamiska huvudduken inte har ens grundläggande kunskaper om det han vill debattera. Ett faktum som borde mana var förnuftig människa till en än mer källkritisk läsning av debattartiklar och ledare.

termen *khimâr* används som förknippas med påbudet om huvudduk. [Roald/Ouis 2003:193]

Det är alltså utifrån denna begränsade grund som Mernissi argumenterar för sin uppfattning om att huvudduken inte är påbjuden i Koranen. Genom att helt enkelt bortse från den vers som är avgörande i den teologiska diskussionen kan hon göra sin uppfattning gällande.

Detta tankegods går också igen i en av de mer uppmärksammade – och från muslimskt håll, i synnerhet i Danmark, kritiserade - böckerna om ”islam” under 1990-talet. Familjeliv och levnadsmönster bland mellanösterns muslimer är skriven av den köpenhamnska politikern Naser Khader. I denna bok inleder han sin diskussion om ”Slöjan, huvudduken och helskägg” med att slå fast:

Koranen sysselsätter sig egentligen inte med slöjan, ”hijab”. Hijab betyder bokstavligen att dölja ... [Khader 1998:35]

Utifrån koranens verser 24:30-31 argumenterar han att Koranen bara påbjuder kvinnorna att de klär sig anständigt och inte visar upp sig för andra än sin man. Han citerar också vers 31 och menar att den versen enbart talar om för män och kvinnor att de skall anlägga en anständig klädsel. Men han avslutar sitt citat av versen precis innan den kommer till frasen ”... låt dem därför fästa slöjan (*khimâr*) så att den täcker barmen ...” och därmed undgår även han att ta upp den avgörande termen *khimâr*⁴.

Det som är gemensamt för dessa argumentationer mot slöjan är två saker. Det första är att man konsekvent undviker att diskutera de relevanta passagerna och termerna i Koranen. En sekundär poäng i tillägg till detta kan vara att då de gör detta erkänner de också indirekt att slöjan verkligen är påbjuden i Koranen. Och att deras argumentering faller helt och hållet om man verkligen tog upp dessa. Annars skulle man ju inte behöva hoppa över dem.

Det andra är att man konsekvent använder fel term. Man talar om *hidjâb* och menar att denna term inte finns i Koranen. Man menar också antingen att termen betecknar slöjan – vilket möjliggör poängen att huvudduken inte påbjuds i Koranen, eller att termen betecknar något annat än huvudduken vilket ger poängen att muslimerna på något sätt missuppfattat det religiösa påbudet om *hidjâb*.

Termen *hidjâb* har redan diskuterats ovan i kapitel två då de relevanta passagerna i Koranen presenterades. Ordet förekommer alltså i Koranen, inte bara en gång utan hela 7 gånger⁵ [se al-Lahhâm 2002:437].

Påståendet om att åsikten om huvuddukens påbjudande i Koranen skulle vara produkten av en omstridd tolkning är heller inte förankrat i verkligheten. Om man ser den feministiska debatten i de muslimska länderna som en tolkningsstrid är det heller

⁴ Det bör noteras att den koranöversättning som används i den svenska översättningen är Zetterstens översättning från 1917 och inte Bernströms som denna texts författare själv konsekvent använder genom arbetet.

⁵ Den särskilt intresserade kan plocka fram sitt eget personliga exemplar av Koranen och slå upp 7:46; 33:53; 38:32; 41:5; 42:51; 17:45, och; 19:17.

inte nog för att göra detta påstående då dessa inte alls diskuterar de relevanta passagerna i Koranen.

Att tolkningen skulle vara ”islamistisk” eller ”fundamentalistisk” är även den grundlös, i synnerhet då dessa termer används för att smutskasta själva bärandet av huvudduk och därför inte kan tas som en seriös invändning mot tolkningen av koranverserna. Det handlar inte om heller ”tolkning” i ordets allmänna bemärkelse. Vi har sett i kapitel 2 ovan vad som verkligen står i Koranen. Att göra gällande att huvudduken är påbjuden i Koranen är lika lite fundamentalism eller islamism som det är islamism att göra gällande till exempel att telefonkatalogens sista namn börjar på bostaven ”Ö” då båda dessa saker klart och tydligt står i respektive bok för var och en att se. Att påstå motsatsen däremot är antingen en ren lögn, eller en utsaga om att man inte har läst på sitt ämne.

Summering, slutsatser och avslutning

Vi har nu tagit del av vad som verkligen är islams grundläggande källor. Dessa är i första hand Koranen vilken räknas som Guds uppenbarade ord följt av profeten Muhammads – över honom vare frid – föredöme (ar. *sunnah*).

Det är också dessa två källor som är de första och viktigaste källorna till Koranens tolkning. Efter dessa två kommer utsagorna och tolkningarna av de tidiga muslimer som levde med profeten och språket i sig som källor till tolkning och förståelse av Koranen.

De relevanta koranverserna som berör den islamiska huvudduken och den muslimska kvinnans klädsel har redovisats och diskuterats. Det är i huvudsak tre passager ur Koranen som diskuterats tillsammans med begreppen *khimâr*, *djilbâb* och *hidjâb*. Den mediala myten om att den islamiska huvudduken inte har sin grund i Koranen har också grundligt gått igenom och kunnat avfärdas.

För att en muslims handlingar skall vara korrekta islamiska handlingar bör de alltså grunda sig i Koranen och i profetens tradition (ar. *sunnah*). Det är därför också logiskt att anta att om bruket av huvudduk bör kunna styrkas och motiveras utifrån dessa källor till religionen.

Efter en genomläsning av föreliggande arbete bör det vara tydligt för var och en att den islamiska huvudduken är just detta, islamisk, det vill säga den är påbjuden i religionens källor. Det är också sammanställarens förhoppning att läsaren som är obevandrad inom islam har fått en inledande orientering i den islamiska teologin och diskursen kring den islamiska huvudduken. Det är också sammanställarens förhoppning om att den muslimske läsaren av denna text känner sig stärkt i sin tro och att denne fått en djupare förståelse av vad den islamiska huvudduken verkligen är för någonting. Och all framgång ligger hos Gud, upphöjd och prisad. Och eventuella fel och brister i föreliggande arbete kommer från mig själv och mina tillkortakommande som muslim.

Appendix 1 - Är det bara kvinnornas ansvar att inte dra till sig mäns uppmärksamhet?

I diskussionen ovan läggs mycket betoning på kvinnans klädsel och att hon skall täcka sin kropp bl a för att inte dra till sig oönskad uppmärksamhet. En naturlig och självklar fråga som uppstår är om det bara är kvinnornas ansvar att inte dra till sig mäns uppmärksamhet.

I Koranen kan vi läsa följande:

Säg till de troende männen att de bör sänka blicken och lägga band på sin sinnlighet; det leder till större renlighet i deras liv. Gud är underrättad om vad de gör.

[Koranen, an-Nûr 24:30]

Denna vers riktar sig alltså till män, eller troende män som genom sin gudstro känner sig manade att lyda detta bud. Koranexegeten Ibn Kathir diskuterar versen. Han menar att den är ett bud från Gud till Hans troende tjänare att sänka sina blickar från att betrakta sådant som förbjudits för dem. De bör titta endast på det som är tillåtet för dem att se. Om någons blick oavsiktligt faller på något förbjudet bör han snabbt titta bort. Abu Umâmah berättade att han hörde profeten Muhammed – över honom vare frid – säga:

Garanterar mig sex saker, och jag skall garantera er paradiset: då någon av er talar, då skall han inte ljuga; om han anförtros någonting skall han inte svika det förtroendet; om avger ett löfte skall han inte bryta det; sänk era blickar; håll tillbaks era händer och skydda era privata [kroppens-] delar. [at-Tabarâni m fl.]

Då betraktande provocerar hjärtat till sådant som är ont påbjuder Gud de troende att skydda sina privata delar precis som Han påbjöd dem att skydda sina blickar vilket kan leda till det. Därför sade Hans :”*Säg till de troende männen att de bör sänka blicken och lägga band på sin sinnlighet*”. Ibland kan lägga band på sin sinnlighet innebära att man håller sig borta från att begå otukt (*zinâ*) och ibland innebär det att inte titta på vissa saker. [Kathîr 2000a:64-65]

Ovanstående resonemang visar alltså att det är bådas ansvar att sänka blicken och att visa varandra tillbörlig respekt. Om en muslimsk man betraktar en annan kvinna eller gör närmandet mot henne så är det ett brott mot Koranens påbud och han har struntat i profetens – över honom vare frid – råd. Kvinnans eventuella slöja är inte något villkor för att han skall följa buden som diskuterats ovan, han skall följa dessa även om det är en obeslöjad ’västerländsk’ kvinna eller beslöjad ’österländsk’ kvinna.

Appendix 2 – Manlig klädsel

En annan lika naturlig fråga som den om huruvida det enbart är upp till kvinnorna att klä sig korrekt är den om det finns några bestämmelser för hur mannen skall klä sig.

Precis som det finns bestämmelser för hur kvinnans klädsel bör vara för att vara korrekt finns det också bestämmelser för mannens klädsel. Dessa omfattar bland annat att de skall vara tillåtna (*halâl*) vilket till exempel innebär att de inte skall vara gjorda av siden eller innehålla guld då dessa två material är förbehållna kvinnor. De skall heller inte vara tunna eller genomskinliga så att de visar något av de kroppsdelar mannen inte kan visa (*awrâ'*). De bör inte likna de icketroendes kläder och det är rekommenderat (*mustahabb*) att bära vita kläder. Utöver detta är det också förbjudet att bära kläder som sticker ut på ett sådant sätt att de drar uppmärksamhet till sig och att bäraren blir omtalad och känd för det. [al-Munajjid Q&A #36891]

Källor:

- Ali, Abdullah Yusuf, *The Holy Qur-ân, English Translation of the Meanings and Commentary*, King Fahd Holy Qur-ân Printing Complex. Al-Madinah al-Munawarah, 1410.
- Bakhtiar, Laleh, *Encyclopedia och Islamic Law A Compendium och the Major Schools*, ABC International Group. Inc. Chicago 1996.
- Bernström, Muhammed Knut, *Koranens Budskap*, Proprius Stockholm 1998
- Doi, Abdur Rahmân, *Sharî'ah: The Islamic Law*, TaHa, London 1997
- DN Debatt, *Tvånget att bära slöja en myt*, www 2004-01-14
[<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=572&a=219701&maNo=-1>]
- Ghazâlî, Muhammed al-, *A Thematic Commentary on the Qur'an*, Islamic Book Trust, Koala Lumpur 2000.
- Ibn Kathîr, *Tafsir Ibn Kathir (abridged) vol 7*, Darussalam, Riyadh 2000a
Tafsir Ibn Kathir (abridged) vol 8, Darussalam, Riyadh 2000b
- Khader, Naser, *Familjeliv och levnadsmönster bland mellanösterns muslimer*, Wahlström & Widstrand, 1998
- Al-Lahhâm, Muhammad Saïd, *al-Ma'djmu al-mufahras li-l-fâzi l-qur'ân al-Karîm*, Dâr al-ma'rifa, Beirut 2002
- Munajjid, Sâlih al-, *When should a girl observe hijab?*, Q&A #20475, www 2004-01-14 [<http://63.175.194.25/index.php?ln=eng&ds=qa&lv=browse&QR=20475&dgn=4>]
- Correct hijaab*, Q&A #6991, www 2004-01-14 [<http://63.175.194.25/index.php?ln=eng&ds=qa&lv=browse&QR=6991&dgn=4>]
- Men's dress code*, Q&A #36891, www 2004-01-15 [<http://63.175.194.25/index.php?ln=eng&ds=qa&lv=browse&QR=36891&dgn=4>]
- Ledare i Sydsvenskan 8/10 2003, *Inga slöjor i skolan*, [Re: Fwd: Var kan jag hitta ledare/debatt om slöjan och det offentliga rummet, Sydsvenskan sydsvenskan@sydsvenskan.se E-brev till Sydsvenskans läsarservice 11/12-2003.]